

5. Прищепя Олена. Психологічні особливості адаптації молодших підлітків до навчання в основній школі / Олена Прищепя // Вісник Інституту розвитку дитини Вип. №35. – 2015. – С.149-154.

4. Хоменко О.А. Проблеми адаптації дітей при переході до 5 класу: погляд психолога / Хоменко О.А. // НАУКОВИЙ ОГЛЯД // № 10 (20). – 2015. – С. 223-227.

5. Щудро С.А. Вікові та гендерні особливості характеру підлітків / С.А. Щудро // «Профілактична медицина», №3. – 2013. – С.99-101.

Гавриловська К.П.

*кандидат психологічних наук, доцент
кафедри теоретичної та практичної психології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЯК ПРИЧИНА СІМЕЙНОГО НАСИЛЛЯ

Сімейне насилля є однією з найбільш актуальних проблем сучасності. Надзвичайно важко встановити реальний рівень розповсюдження цієї проблеми, адже значна кількість жертв уникають доведення своїх позовних заяв про сімейне насильство до суду. Досить часто жертви забирають раніше подані заяви з поліції та всіма можливими способами блокують розслідування випадків насильства. Саме тому насильство продовжує існувати: за зачиненими дверима та високими парканами, у палацах та бідних хатинках. Сімейне насильство – це те, про що соромно говорити жертвам, і про що абсолютно точно не будуть говорити кривдники. І до тих пір, поки ця мовчанка триває, ми втрачаємо найдорожче: фізичне та психічне здоров'я наших співгромадян, – як дорослих, так і дітей; як жертв, так і свідків домашнього насилля.

Насильство в сім'ї – це будь-які умисні дії фізичного, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психологічному здоров'ю. Основні форми насильства: фізичне, психологічне, сексуальне, економічне. Фізичне насильство в сім'ї розглядається як умисне нанесення одним членом сім'ї іншому побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі та гідності. Сексуальне насильство в сім'ї – протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї. Психологічне насильство в сім'ї – насильство, пов'язане з дією одного члена

сім'ї на психіку іншого члена сім'ї, шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю. Економічне насильство в сім'ї – умисне позбавлення одним членом сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я [3].

Попри те, що здійснювати насильство і потерпати від насильства в родині суто теоретично можуть однаковою мірою і чоловіки, й жінки, реально кількість жертв жіночої статі є значно більшою. Жінки, котрі піддаються сімейному насильству, зазвичай, просять про допомогу, проте найчастіше і родичі, і знайомі, і суспільство в цілому відповідають їм байдужістю, стереотипними відмовками, які доводять жінці те, що шукати захисту від сімейного насильства марно. Жінку можуть переконувати у тому, що вона аж надто перебільшує й драматизує ситуацію, що треба зберігати сім'ю «заради дітей», шукати причини в самій собі, адже чоловік «такий милий, так старається для сім'ї» тощо. Жінка «зчитує» відкидання, невдоволення, заперечення насильства або недовіру до її слів у подібних реакціях. Дещо пізніше віктимізована жінка взагалі припиняє шукати шляхи порятунку. Насправді ж, у розвитку подій життєвої ситуації цієї жінки реакція соціуму на повідомлення про насильство може мати вирішальне значення.

Існують гендерні стереотипи, що підживлюють сімейне насильство, дозволяють гвалтівникам залишитися безкарними і звинувачують в насильстві жертву, тобто, жінку:

- «Жінка повинна коритися чоловікові та бути слухняною».
- «Найкраще для дітей - це щоб батьки не розлучалися».
- «Домашнє насильство - це приватна справа, не можна виносити сміття з хати».
- «Жінка відповідає за ситуацію в родині».
- «Любов усе прощає».
- «Любов'ю можна змінити навіть монстра на краще».

Насправді, ні у чоловіків, ні у жінок немає підстав підпорядковувати собі один одного, тому насильство в родинних стосунках неприйнятне [1]. Однак, у суспільній свідомості поширені стереотипи про те, що у родинних стосунках має обов'язково домінувати чоловік, що саме він мусить приймати всі важливі рішення. Традиційні стереотипи мужності спонукають чоловіків проявляти в поведінці такі якості, як: активність, наполегливість, цілеспрямованість, сила, вольовий потенціал, впевненість в собі, вміння добиватися своїх цілей, настояти на своєму – через прояв агресивності та директивності. Для жінок, як прийнято вважати, у відносинах з іншими людьми важливо проявляти поступливість, м'якість, делікатність, скромність, сором'язливість, чуйність, вміння зрозуміти і пробачити іншого, жертвність

і дбайливість, а також уміння досягати своїх цілей, не використовуючи явне домінування і директивність.

Тому гендерні стереотипи спонукають чоловіків і жінок в міжособистісних відносинах реалізовувати не партнерську, а домінантно-залежну модель відносин.

У сім'ях, відповідно до традиційних культурних норм, хлопчиків з раннього віку вчать вміння постояти за себе, використовуючи силу. Хлопчики засвоюють, що абсолютно нормально і природно давати здачі, якщо тебе образили, а більшість дівчаток засвоюють, що битися взагалі неприпустимо. Хлопчиків вчать не виявляти свої почуття, а дівчаток вчать піклуватися про близьких, співпереживати людям і жаліти їх. Велику роль у вихованні дітей відіграє стиль взаємин між батьками і загальна сімейна атмосфера [2].

Патріархальні інститути суспільства, завжди навіювали жінкам, що їх роль – підпорядкування чоловікові. Існує ряд шкідливих соціальних міфів щодо гендерного насильства. Наприклад, міф про те, «що вона може піти, якщо захоче». Однак, це важко: насильство циклічне, після спалаху насильства кривдник влаштовує своїй жертві «медовий місяць», і починається новий виток зомбування. Жінка звикає до поступових, але зростаючих негативних змін у відносинах. Зрештою вона стає вже настільки віктимізована, що не в змозі ні просити про допомогу, ні захистити себе. Жінка, що піддається насильству, боїться побиття та знущання, але особливо вона боїться за своїх дітей, яких кривдник може відібрати від неї. Адже він саме цим і погрожує.

У ситуації домашнього насильства, жінка, зазвичай, ізольована від суспільства, у неї немає нікого, до кого б вона могла звернутися за допомогою. Часто травмована (фізично й психічно), без власних грошей, без постійного місця роботи, без захисту й підтримки. У такій ситуації важко зважитися кардинально щось змінити. Насправді, жінці часто легше адаптуватися до насильства і продовжувати жити з кривдником. Толерантність, з якою суспільство ставиться до гендерного насильства, досить висока. Соціум виправдовує кривдника і нівелює наслідки насильства. Перекладає відповідальність на жертву за провокування агресії. Більше довіряє тому, що говорить чоловік [1].

Жінці, яка піддається насильству, суспільство і його інститути навіюють, що марно намагатися втекти зі ситуації насильства, оскільки уникнути його неможливо. Саме тому жертви відмовляються свідчити проти своїх кривдників у суді. Вони приховують свої почуття глибоко в собі, та знаходять розраду в думках про самогубство. Це єдиний зрозумілий та доступний для них спосіб позбавити кривдника можливостей контролювати їх життя та здійснювати насильство.

Виявити сімейне насилля та зупинити його розповсюдження дуже складно саме тому, що воно є наслідком дії гендерних стереотипів, почасти неусвідомлюваних, які стали невід'ємною частиною нашої культури та нашого повсякденного життя.

Список використаних джерел

1. Барза К. Учебник для женщин, подвергающихся насилию (которые хотят перестать ими быть). / Консуэло Барза (автор), Татьяна Керим-Заде (переводчик) / Издательство: Consuelo Barea, 2013.
2. Клецина И.С. Психологическое насилие в гендерных межличностных отношениях: сущность, причины и последствия// Жизнь без насилия. Материалы научно-практического семинара «Домашнему насилию НЕТ»/ Под ред. С.Л.Акимовой. – СПб.: Островитянин, 2009. С.7-30.
3. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї / Укладачі: Мустафаєв Г.М., Довгаль І.І. – Київ, 2011. – 192 с.

Галайко В. С.

магістрант

*кафедри теоретичної та практичної психології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ПРОГРАМІСТІВ

Професійне самовизначення відбувається в ході життя кожної людини і цей процес багатоплановий та часто нерівномірний. Продуктивна взаємодія суспільства та індивіда також залежить від успішності професійного самовизначення останнього. Задоволення окремих екзистенційних потреб або ж в цілому усвідомлення сенсу власного життя нерідко пов'язане безпосередньо з проблемою професійного самовизначення як фундаментального елемента особистісного самовизначення.

Є.О. Климов та О.Д. Ковшуро у своїх роботах зазначають, що процес вибору професії — це процес складний та довготривалий, а не одномоментний [1]. Є.А. Головаха стверджує, що «він охоплює тривалий період життя людини – від проявів зародків професійних інтересів до остаточного утвердження в обраній сфері професійної діяльності у зрілі роки» [2]. Загальною психологічною основою процесу професійного самовизначення є задатки, схильності, мотиви та інтереси особистості, її самооцінка, рівень домагань, ідеали, ціннісні орієнтації, вольові якості, установки [4].

У контексті професійного самовизначення мотиви представляють собою основну рушійну силу. І якщо професійний інтерес виражається через емоційне ставлення до професійної діяльності, то мотиви — це дієва форма взаємодії особистості із професією, яка її цікавить [4]. За думкою П.А. Шавір, про реальний психологічний зміст професійної спрямованості можна говорити, проаналізувавши систему мотивів, яка лежить в основі суб'єктивного ставлення людини до професії [5].